

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан економічного факультету

/Роман ГРЕШКО/

«27» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«СУЧАСНІ БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НИМИ»

обов'язкова

**Освітньо-наукова
програма:**

Фінанси, банківська справа та страхування

Спеціальність:

**D2 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок**

Галузь знань:

D «Бізнес, адміністрування та право»

Рівень вищої освіти:

третій (освітньо-науковий)

Факультет:

економічний

Мова навчання:

українська

Чернівці 2025 рік

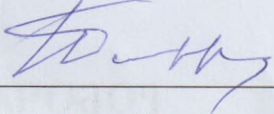
Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні банківські ризики та методи управління ними» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Фінанси, банківська справа та страхування».

Розробник:

Островська Наталія Степанівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів і кредиту

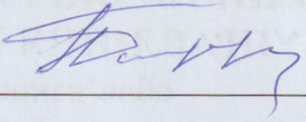
Викладач:

Островська Наталія Степанівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів і кредиту

Погоджено з гарантом ОНП **Петро НІКІФОРОВ**

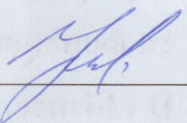
Затверджено на засіданні кафедри фінансів і кредиту

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Завідувач кафедри **Петро НІКІФОРОВ**

Схвалено методичною радою економічного факультету

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Голова методичної ради **Ірина НИКИФОРАК**

Мета навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів наукового ступеня доктора філософії систему знань з питань теоретичних засад сутності банківських ризиків та засобів управління ними, а також формування практичних навичок вимірювання ступеня банківського ризику та вибору способу його зниження.

Пререквізити. «Сучасні банківські ризики та методи управління ними» є вибірковою дисципліною циклу дисциплін професійної підготовки та викладається слухачам (доктор філософії (PhD)) 1 року навчання. Курс читається в 1 семестрі загальним обсягом 90 годин (3 кредити).

Результати навчання. Відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (ОНП: «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни сприяє формуванню компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності

ЗК01. Здатність застосовувати спеціальні інструменти і методи, необхідні для виявлення і розв'язання суттєвих проблем у сфері професійної діяльності та науки, розширення та переоцінки уже існуючих знань і професійної практики, продукувати нові ідеї на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження.

СК02. Здатність до формулювання наукових проблем і завдань та розробки стратегій їх розв'язання на основі інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу.

СК03. Здатність віднаходити методи, необхідні для виконання наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку на відповідному фаховому рівні, для досягнення наукових результатів, які формують нові знання.

СК04. Здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку в науково-педагогічну діяльність та професійну практику у галузі «Управління та адміністрування»

СК05. Здатність використовувати інструменти грошово-кредитного регулювання координації бюджетно-податкової та монетарної політики.

СК07*. Здатність виявляти та досліджувати актуальні глобальні проблеми у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, визначити механізми їх вирішення, зокрема через розроблення механізмів поведінкових фінансів та їх застосування у професійній практиці.

Програмні результати навчання

ПРН02. Уміти здійснювати повний та різнобічний пошук наукової інформації, її систематизацію та аналіз.

ПРН09. Бути здатним реалізовувати проекти, включно із результатами власних досліджень, орієнтовані на вирішення актуальних проблем сфери фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПРН11. Вміти критично оцінювати сучасні соціально-економічні процеси в країні та у світі, усвідомлювати тенденції глобальних змін у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	I	I	3	90	2	10	20	-	-	60	-	екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Теоретичні засади банківських ризиків 1. Сутність сучасного економічного мислення щодо банківських ризиків. 2. Суть, види, фактори, що зумовлюють банківські ризики. 3. Поняття ідентифікації та особливостей ризиків в сучасних умовах. 4. Управління ризиками.	12	1	2	-	-	9
Тема 2. Кредитний ризик банку та методи управління ним. 1. Кредитний ризик його походження та структура. 2. Чинники запобігання ризику. 3. Кількісні оцінки ризику та методи управління ним.	12	1	4	-	-	7
Тема 3. Формування та використання окремих видів резервів на покриття втрат за активними операціями банків 1. Порядок формування та використання окремих видів резервів на покриття витрат за кредитним ризиком та іншими активними операціями. 2. Порядок формування та використання резерву. 3. Формування й використання резерву під операції з цінними паперами.	10	1	2	-	-	7
Тема 4. Інвестиційний ризик банку та методи управління ним 1. Суть інвестиційного ризику та факторів, що його зумовлюють. 2. Характеристика системному та не системного інвестиційного ризику.	10	1	2	-	-	7

3. Статистичні та експертні методи інвестиційного ризику.						
Тема 5. Поняття банківського процентного ризику та засоби його зниження 1. Поняття процентного ризику і факторів, що зумовлюють його виникнення. 2. Характеристика методів і засобів захисту та управління процентним ризиком. 3. Характеристика ризику трансформації. 4. Стрес тестування банків і його наслідки	12	1	2	-	-	9
Тема 6. Банківські ризики, пов'язані з незбалансованою ліквідністю 1. Ліквідна позицію банку. 2. Характеристика методів і засобів захисту ризику незбалансованої ліквідності. 3. Управління ліквідною позицією банку та обов'язковими резервами. 4. Аналіз ресурсної бази та активів банку.	12	1	4	-	-	7
Тема 7. Валютний ризик 1. Поняття та сутність валютного ризику. 2. Причин виникнення валютного ризику. 3. Методи мінімізації валютного ризику 4. Визначення валютної позиції банку.	12	2	2	-	-	8
Тема 8. Банківські ризики, пов'язані з операційною діяльністю, їх вимірювання та способи зниження. 1. Характеристика операційного ризику та факторам, що його зумовлюють. 2. Особливості зменшення операційного ризику та його оптимізація. 3. Банківський контролінг.	10	2	2	-	-	6
Усього годин	90	10	20	-	-	60

**Примітка:* теми, винесені на самостійне вивчення

Зміст індивідуальних завдань для самостійної роботи аспіранта

№ п/п	Завдання полягають в аналізі проблем функціонування окремих сфер банківської системи на національному та глобальному рівнях	К-сть годин
1.	Методи мінімізації ризиків в період економічної кризи	10
2.	Методика формування ризик-менеджменту в банківській сфері	10
3.	Вплив регулятора на формування політики ризиків в банку	10
4.	Цифрові технології мінімізації сучасних банківських ризиків	10
5.	Зарубіжний досвід боротьби з банківськими ризиками та його адаптація в Україні	10
6.	Вплив мінімізації сучасних банківських ризиків на ліквідність банків другого рівня	10
	Усього:	60

Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Для викладання навчальної дисципліни «Сучасні банківські ризики та методи управління ними» можуть бути використані наступні освітні технології:

Використання онлайн-презентацій: вони можуть бути створені викладачем або здобувачем та включати пояснення концепцій, приклади і вправи, щоб здобувач міг краще зрозуміти матеріал. Використання платформ для веб-конференцій, таких як Zoom або Google Meet, дозволяє здобувачам та викладачам спілкуватися в режимі реального часу. Викладач може проводити лекції, задавати запитання та спілкуватися зі здобувачами.

Використання соціальних мереж: використання платформ соціальних мереж, таких, наприклад, як Facebook або Telegram може стимулювати активну комунікацію між здобувачами та викладачем. Це дозволяє здобувачам ділитися думками, задавати запитання та обговорювати теми, пов'язані з функціонуванням фінансових систем національного і глобального рівнів.

Використання онлайн-платформ для навчання: Існують спеціалізовані онлайн-платформи для навчання (до прикладу Київська школа економіки), які надають доступ до курсів з фінансових дисциплін. Ці платформи можуть містити відеоуроки, завдання, оцінювання та форуми для обговорень.

Ці технології можуть використовуватися окремо або в поєднанні з:

- вербальні методи (лекція, бесіда, диспут, пояснення, розповідь тощо);
- практичні методи (практичні роботи);
- пояснювально-ілюстративні методи;
- проблемно-пошукові методи;
- ситуаційні завдання;
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- розв'язування практичних ситуацій;
- можливість зарахування результатів отриманих у рамках неформальної освіти;
- підсумковий контроль – екзамен.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерії підсумкового оцінювання

Навчальний матеріал розподілено на вісім тем, шість із них оцінюються максимально по вісім балів, дві, які виносяться на самостійне опрацювання – по шість балів. Сумарно під час навчання здобувач може отримати максимально 60 балів; ще максимально 40 балів він може отримати під час екзамену.

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, фіксований виступ, творча робота, наукова публікація) відповідь здобувача, презентація матеріалів з аналізу заявлених тем.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- презентація результатів виконання індивідуальних завдань;
- презентація результатів виконання командних завдань;
- ділові ігри;
- розв'язування практичних ситуацій;
- тестування;
- письмові контрольні роботи.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	40	100
8	8	8	8	6	6	8	8		

T1, T2, T3, T4 – теми змістового модуля №1.

T5, T6, T7, T8 – теми змістового модуля №2.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Рекомендована література

Базова (основна)

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III, із змінами і доповненнями. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=190854
2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII, із змінами і доповненнями. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=190854
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>
4. Про заставу : Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2654-XII, із змінами і доповненнями. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=190854
5. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
6. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 15-60 XII із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
7. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04 липня 2002 року № 40-IV із

змiнами i доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

8. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV із змiнами та доповненнями. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=190854

9. Про ратифікацію Фінансової угоди (Проект «Основний кредит для малих та середніх підприємств та компаній з середнім рівнем капіталізації») між Україною та Європейським інвестиційним банком : Закон України від 15 липня 2015 року № 601-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. С. 105-166.

10. Про ратифікацію Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком (Проект «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України») : Закон України від 22 квітня 2015 року № 346-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. №38. С. 12-83.

11. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР із змiнами i доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>

12. Про споживче кредитування : Закон України від 15 листопада 2016 року №1734-VIII із змiнами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>

13. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції : Законом України від 02 вересня 2014 року № 1669-VII, із змiнами i доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>

14. Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14 червня 2016 року № 1414-VIII із змiнами та доповненнями. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=190854

15. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV із змiнами i доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

16. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : затв. Постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>

17. Інструкція щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі : затв. Постановою Правління Національного банку України від 22.07.2014 р. № 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0435500-14>

18. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» : Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

19. Порядок визначення та затвердження рейтингової оцінки банку за рейтинговою системою CAMELSO : Постанова Правління Національного банку України від 01.11.2016 р. № 393-рш. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123651&cat_id=123321

20. Про внесення змін до Положення про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України: Постанова Правління Національного банку України від 17.04.2014 р. № 221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0451-14/sp:max25?sp=:max25&lang=uk>

Додаткова

21. Кабанець О. Еволюція валютних обмежень. О.І. Кабанець. Вісник податкової служби України. 2022. С. 163.

22. Ковальчук К. Ф., Козенков Д. Є., Момот Ю. Г. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2022. 149 с. URL: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літм/.pdf>

24. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції URL: навч. посіб. К. Ф. Ковальчук, Д. Є. Козенков, Ю. Г. Момот. К.: ЦУЛ, 2022. 149 с. URL: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літм/.pdf>

Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

25. Державна аудиторська служба України - www.dkrs.gov.ua
26. Державна казначейська служба України – <http://www.treasury.gov.ua>
27. Державна податкова служба України - <https://tax.gov.ua/>
28. Державна служба фінансового моніторингу України - www.sdfm.gov.ua
29. Державна служба статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
30. Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>
31. Національний банк України – [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua)
32. Пенсійний фонд України – <http://www.pfu.gov.ua/>
33. Рахункова палата України – <http://www.ac-rada.gov.ua/>

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

34. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича - <http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>
35. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbu.gov.ua
36. Національна парламентська бібліотека – www.alpha.rada.kiev.ua

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>;
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf